

**Br. Sheshrao Wankhede Arts
& Commerce College ,
Khaperkheda**

Dept. of Marathi

Dept. Of Marathi

B.A. I MLT

▶ Dr. Anjali Pande

H.O.D.

Syllabus B.A.

▶ तहान – कादंबरी / सदानंद देशमुख

▶ घटक 1

- ▶ 1 कादंबरी स्वरूप, घटक व प्रकार
- ▶ 2 मराठी कादंबरीची वाटचाल
- ▶ 3 कादंबरी वाङ्मये वेगळेपण

घटक 2

- ▶ 1 कथानक व आशय
- ▶ 2 वेगळ्या विषयावरील कादंबरी
- ▶ 3 व्यक्तिरेखा, प्रसंग व संघर्ष
- ▶ वाङ्मय प्रकारांची संकल्पना –

- ▶ वाङ्मय प्रकारांची संकल्पना
- ▶ 1 कथा : स्वरूप व रचना
- ▶ 2 कविता कल्पना व स्वरूप

तहान : सामाजिक कादंबरी

- ▶ पाणी समस्या
- ▶ स्वातंत्र्यानंतरची ग्रामीण परिस्थिती
- ▶ ग्रामीण तरुणांची मनोवस्था
- ▶ शासन योजनेतील भ्रष्टाचार
- ▶ परिस्थितीचा गैरफायदा घेण्याची वृत्ती
- ▶ दारिद्र्य आणि बेरोजगारी
- ▶ शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या

तहान : वाङ्मयीन मूल्यमापन

- ▶ वैशिष्ट्यपूर्ण कलाकृती
- ▶ बोलीभाषेची योजना
- ▶ कादंबरीतील पात्रयोजना
- ▶ वास्तवदर्शी चित्र
- ▶ वाक्यरचना
- ▶ निवेदनशैली
- ▶ संवाद
- ▶ द्विरुक्त शब्दयोजना
- ▶ म्हणी व वाक्प्रचार

व्यक्तिरेखा : बबन

- ▶ शेतकरी कुटुंबात जन्मलेला बबन
- ▶ पाण्याचा व्यवसायअकरणारा बबन
- ▶ पैशाच्या मोहात पडलेला बबन
- ▶ बबनची मैत्रीण
- ▶ प्रेमात व्यावहारिकदृष्टी ठेवणारा बबन
- ▶ आई वडिलांवर प्रेम करणारा बबन
- ▶ गैरफायदा घेणारे बबनचे मित्र
- ▶ बबनच्या मनाची वैफल्यता

व्यक्तिरेखा : राघोजी

- ▶ एक कष्टकरी शेतकरी
- ▶ कुटुंबावर प्रेम करणारे राघोजी
- ▶ बबनला विरोध करणारे राघोजी
- ▶ पत्नीशी मतभेद असणारे राघोजी
- ▶ पाणी मोर्च्यात सहभागी होणारे राघोजी
- ▶ अपमान सहन करणारे राघोजी
- ▶ दुःख सहन करणारे राघोजी
- ▶ बैलांवर खूप प्रेम करणारे राघोजी
- ▶ राघोजीच्या जीवनातला संघर्ष

व्यक्तिरेखा : रामकोर

- ▶ एक शेतकरी गृहिणी
- ▶ कुटुंबात वर्चस्व असणारी रामकोर
- ▶ मुलाच्या पाठीशी उभी असणारी रामकोर
- ▶ नव-याशी मतभेद असणारी रामकोर
- ▶ स्वार्थ साधणारी रामकोर
- ▶ मोहाला बळी पडणारी रामकोर
- ▶ गरिबीत जीवन जगणारी रामकोर
- ▶ अपेक्षाभंग होणारी रामकोर

व्यक्तिरेखा : रत्ना

- ▶ देखणी रत्ना
- ▶ झोपडपट्टीत राहणारी रत्ना
- ▶ बबनशी जवळीक साधणारी रत्ना
- ▶ बबनशी व्यावहारिक प्रेमसंबंध ठेवणारी रत्ना
- ▶ बबनकडून भेटवस्तू स्वीकारणारी रत्ना
- ▶ नैतिकमूल्यांची पर्वा न करणारी रत्ना
- ▶ तरुण पिढीचं प्रतिनिधित्व करणारी रत्ना
- ▶ बबनचं आयुष्य उद्धस्त करणारी रत्ना

कादंबरी स्वरूप, घटक व प्रकार

- ▶ कादंबरीचे स्वरूप
- ▶ कादंबरी हे नांव कां पडले?
- ▶ कादंबरीची व्याख्या
- ▶ कादंबरीची वैशिष्ट्ये
- ▶ 1 कथनात्मक गद्य
- ▶ 2 लवचिक आणि सर्वसमावेशक साहित्यप्रकार
- ▶ 3 आरंभ आणि अखेर यांवर कलात्मक यश अवलंबून
- ▶ 4 प्रसंग आणि घटना यांवर विस्तारपूर्वक, तपशीलवार कथन
- ▶ 5 कथनकाराची किंवा निवेदकाची भूमिका महत्वाची
- ▶ 6 नवता हा एक कादंबरीचा विशेष
- ▶ 7 जीवनप्रवाहाबरोबर बदलत जाणारा, विस्तारित जाणारा साहित्यप्रकार

कादंबरीचे घटक

- ▶ कथानक
- ▶ व्यक्तिरेखा किंवा पात्रयोजना
- ▶ वातावरण
- ▶ प्रसंग
- ▶ निवेदनशैली
- ▶ संवाद
- ▶ भाषाशैली

कादंबरीचे प्रकार

- ▶ पौराणिक कादंबरी
- ▶ ऐतिहासिक कादंबरी
- ▶ सामाजिक कादंबरी
- ▶ राजकीय कादंबरी
- ▶ प्रादेशिक कादंबरी
- ▶ ग्रामीण कादंबरी
- ▶ स्त्रीवादी कादंबरी
- ▶ दलित कादंबरी
- ▶ आदिवासी कादंबरी
- ▶ चरित्रात्मक कादंबरी
- ▶ याशिवाय विज्ञानवादी, रहस्यात्मक असे अनेक प्रकार सांगता येतील.

वाङ्मय प्रकारांची संकल्पना

कथा : स्वरूप व रचना

- ▶ कथा वाङ्मयाची परंपरा
- ▶ 1 वेद, उपनिषद,
- ▶ 2 रामायण , महाभारत
- ▶ 3 हितोपदेश, पंचतंत्र, वेताळ पंचविशी,सिंहासन बत्तीशी, इसापनीती
- ▶ 4 जातक कथा
- ▶ 5 आख्यान काव्ये, दृष्टांतपाठ,
- ▶ 6 लोककथा
- ▶ 7 व्रतवैकल्याच्या कहाण्या

मराठी कथा

- ▶ मराठी कथेचा प्रारंभ – 1890
- ▶ अद्भूतरम्य आणि चातुर्यकथा
- ▶ अनुवादित आणि भाषांतरित कथा
- ▶ 1 अरेबियन नाईट्स
- ▶ 2 पर्शियन नाईट्स
- ▶ 3 गुल आणि सरोवर
- ▶ 4 इसापनीती

कथेचा इतिहास : कथेचे सहा टप्पे

- ▶ 1 हरिभाऊ आपटे यांची कथा – बोध आणि उपदेशात्मक कथा
- ▶ 2 मनोरंजनात्मक , अद्भूत आणि रहस्यात्मक कथा
- ▶ 3 लघुकथा—कलात्मक,तंत्रशुद्ध,निरगाठ,सुरगाठ,उकल,पारंपारिक चौकटी बाहेरची
- ▶ 4 नवकथा – आशय आणि अभिव्यक्तीचे बदलते स्वरूप
- ▶ 5 1960 नंतरची कथा – दलित, ग्रामीण,स्त्रीवादी कथा
- ▶ 6 1990 नंतरची कथा – जागतिकीकरणाचा प्रभाव आणि परिणाम

कथेचे स्वरूप

- ▶ कथेची व्याख्या
- ▶ कथा आणि कादंबरी
- ▶ कथेचे घटक
- ▶ 1 कथार्थ किंवा अनुभवार्थ
- ▶ 2 कथानक
- ▶ 3 व्यक्तिरेखा किंवा पात्रयोजना
- ▶ 4 वातावरण
- ▶ 5 निवेदन
- ▶ 6 भाषा

वाङ्मय प्रकारांची संकल्पना

कविता कल्पना व स्वरूप

- ▶ कविता – मूलभूत व महत्वाचा वाङ्मय प्रकार
- ▶ काव्याची व्याख्या
- ▶ कवितेचे घटक
- ▶ 1 नादयुक्त शब्दयोजना
- ▶ 2 लयबद्धता
- ▶ 3 काव्यरचनेच्या नियमांचं पालन
- ▶ 4 छंद, वृत्त यांची बंधने
- ▶ 5 मुक्तछंद किंवा मुक्तशैलीतही काव्यरचना
- ▶ 6 काव्यातून भावना व विचारांची अभिव्यक्ती
- ▶ 7 काव्यातून व्यक्त होणारा कवीचा शांत स्वर

कवितेचे प्रकार

▶ प्रबंध काव्य प्रकार

- ▶ 1 महाकाव्य – भास्करभट्टचे शिशुपालवध, नरेंद्रचे रूक्मिणी स्वयंवर
- ▶ 2 खंडकाव्य – ज्युलियनचे सुधारक , कृ.ना. निकुंब यांचे मृगावर्त
- ▶ 3 आख्यानकाव्य –महदंबेचे धवळे, एकनाथांचे रूक्मिणी स्वयंवर
- ▶ 4 नाट्यकाव्य –वा.ना. देशपांडेंचे कपटवेश , वसंत बापटांचे प्रियंवदा

कवितेचे प्रकार

▶ मुक्तक काव्य प्रकार

- ▶ 1 गीतिकाव्य
- ▶ 2 गीत
- ▶ 3 गुढगुंजन कविता
- ▶ 4 नाट्यगीत
- ▶ 5 जानपदकाव्य
- ▶ 6 नाविक गीत (कोळी गीत)
- ▶ 7 स्त्रीगीत
- ▶ 8 वीर कविता
- ▶ 9 विलापिका
- ▶ 10 उद्देशिका
- ▶ 11 सुनीत
- ▶ 12 रामणिक गीत

कवितेचे प्रकार

- ▶ 13 गद्यगीत
- ▶ 14 शिशुगीत
- ▶ 15 गझल
- ▶ 16 रूबाई
- ▶ 17 कणिका
- ▶ 18 हायकू
- ▶ 19 रागचित्रे आणि तालचित्रे
- ▶ 20 विरूपिका
- ▶ 21 विडंबन काव्य
- ▶ 22 वात्रटिका
- ▶ 23 दशपदी
- ▶ 24 मूर्त कविता

कवितेची वैशिष्ट्ये

- ▶ 1 लयबद्धता
- ▶ 2 सूचकत्व
- ▶ 3 अनेकार्थता
- ▶ 4 अल्पाक्षरत्व
- ▶ 5 व्यापक जीवनाशयक्षमता
- ▶ 6 कालातीत वर्तमानता
- ▶ 7 सेंद्रिय एकात्मता
- ▶ 8 संवेद्यता